

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑสถาน ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์*

Development of Historical Tourism: A Case Study of Sirindhorn Museum, Subdidtrict Nonburi, Sahatsakhan District, Kalasin Province

ธณัศวัล กุลศรี (Thanatwan Kunsri)**

สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ (Sataphon Mongkolsrisawat)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการพัฒนา ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑสถานตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาลตำบลโนนบุรี เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพิพิธภัณฑสถาน เจ้าหน้าที่ยานักงานศิลปากรที่ 9 ขอนแก่น นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว และผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโนนบุรี จำนวน 60 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำเนื้อหาที่ได้ มาเรียบเรียงเชิงพรรณนา อธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยถ้อยคำที่ต่อเนื่อง และครอบคลุมกรอบการวิเคราะห์ที่กำหนด

ผลการวิจัยด้านสภาพการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑสถานโดยพิจารณาจากองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงินและทรัพยากร ด้านคุณภาพการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ด้านการเรียนรู้และพัฒนาเครือข่าย และด้านกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า พิพิธภัณฑสถานมีสภาพการดำเนินงานที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ได้ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการคือ งบประมาณมีจำกัดเฉพาะเพื่อการศึกษาวิจัย อนุรักษ์ เก็บรวบรวมตัวอย่างซากไดโนเสาร์ ขณะที่การให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวยังไม่สามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้ การบริหารจัดการขาดเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนาในกลุ่มประชาชนชาวบ้านหรือนักเรียนและเยาวชนรุ่นใหม่ ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวน้อย แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑสถานให้ก้าวหน้า คือ การจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาให้ครอบคลุมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ควรมีการพัฒนา ปรับปรุงสินค้าบริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ได้แก่ คุณภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ การปรับปรุงทัศนียภาพ กำหนดเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพิ่มการ

* เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย

** นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

E:mail: dokmai_sw@hotmail.com โทรศัพท์ 098-1052208

The Master Degree of Public Administration Program in College of Local Administration,
Khon Kaen University E:mail : sathapon@csoms.com Tel 098-1052208

*** อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์

Advisor: Dr. Sataphon Mongkolsrisawat

ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ จัดระเบียบพื้นที่จอตลอด ดูแลความสะอาดของห้องน้ำ สนับสนุนให้คนในชุมชนมีรายได้จากการขายสินค้าให้นักท่องเที่ยว และการสนับสนุนคนในชุมชนให้เข้าใจและร่วมมือร่วมใจในการสร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

คำสำคัญ: การพัฒนาการท่องเที่ยว, พิพิธภัณฑ์สิรินธร, การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์, จังหวัดกาฬสินธุ์

Abstract

The objective of this research was to study the implementation of the development, problem and obstacle in developing historical tourism and guidelines presentations for potential development of historical tourism of Sirindhorn Museum. A qualitative research. Data was collected by means of in-depth interview with 60 key informants, including the executives of Non Buri Municipality, performing officers of Sirindhorn Museum, officers of the 9th Regional Office of Fine Arts, Khonkaen, tourists and tour operators, and community leaders in Non Buri Municipality. Descriptive research was the methods of data analyzing to describe the studied phenomenon with constant and comprehensive content.

The following were the results of potential development implementation of historical tourism of Sirindhorn Museum, based on four factors: finance and resources, service quality provided to tourists, learning and network development, and participatory process:

The implementation of Sirindhorn Museum could be developed as historical destination. Problems and obstacles of the development was the budget that limited merely to the study, conservation and collection of dinosaur bone carcass. Tourism services and facilities were not impressive for the tourists. There were lack of learning network and development among local philosophers or students and young generation. There was small number of local public participation in developing tourism destination. The guidelines for potential development of historical tourism of Sirindhorn Museum should consist of: preparation of a comprehensive master plan for historical tourism; improvement of goods, services and other factors that would support tourism, such as, service quality of officers, landscape improvement, zoning of historical destinations, addition of publicity through media, organizing car park, maintaining the cleanliness of bathroom, encouraging people in the community to earn income from selling goods to tourists, as well as to understand and participate in creation of local identity.

Keywords: Development of Tourism, Sirindhorn Museum, Historical Tourism, Kalasin Province

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ประเทศไทย เป็นประเทศหนึ่งที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลาย สวยงามน่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น บางแห่งได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 2 ประเภทนี้ เป็นแหล่งสร้างรายได้สำคัญให้กับประเทศเมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกอื่น ๆ สำหรับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตในท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ทางธรณีวิทยา เพื่อชื่นชมและเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในแหล่งท่องเที่ยววันนั้น รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น การจัดรายการเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ การชมซากอารยธรรมโบราณสถานต่างๆ การชมซากอารยธรรมประวัติศาสตร์โลกจากซากดึกดำบรรพ์ เป็นต้น (กรมการท่องเที่ยว, 2555)

กาฬสินธุ์ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์หลากหลาย มีเอกลักษณ์คุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม รวมถึงเป็นวิวัฒนาการของโลก ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรณีวิทยา ประเภทซากดึกดำบรรพ์ ไม่ว่าจะเป็นซากพืชหรือซากสัตว์ที่กลายเป็นฟอสซิล เป็นจังหวัดที่ค้นพบซากดึกดำบรรพ์ที่สำคัญหลายแห่ง เช่น วนอุทยานภูแฝก ค้นพบรอยเท้าไดโนเสาร์ประเภทกินเนื้อขนาดใหญ่ อายุราว 140 ล้านปี ภูน้อย ที่ค้นพบซากฟอสซิลไดโนเสาร์ ประเภทกินพืชขนาดใหญ่ อายุราว 150 ล้านปี นับเป็นซากฟอสซิลที่ใหญ่และสมบูรณ์ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ถูกค้นพบในขณะนี้ ภูน้ำจั้น ที่ค้นพบ ฟอสซิลปลาโบราณ อายุราว 150 ล้านปี และภูกุ่มข้าวที่ค้นพบไดโนเสาร์กินพืชจำนวนมากที่สุดในเมืองไทย โดยแหล่งซากไดโนเสาร์บริเวณภูกุ่มข้าว ค้นพบโดยท่านพระครูวิจิตรสหัสคุณ เจ้าอาวาสวัดสักระวัน ในปี พ.ศ. 2537 ต่อมาในปลายปีเดียวกัน คณะสำรวจไดโนเสาร์จากกรมทรัพยากรธรณีได้เริ่มเข้าไปทำการขุดค้นอย่างเป็นระบบ และพบว่าที่ภูกุ่มข้าวเป็นแหล่งไดโนเสาร์กินพืชที่สมบูรณ์ที่สุดของเมืองไทย โดยนักวิชาการได้ตั้งข้อสันนิษฐานว่า ในสมัยดึกดำบรรพ์บริเวณภูกุ่มข้าวเป็นธารน้ำแข็งโบราณที่มีเหล่าไดโนเสาร์มาดื่มน้ำ แต่ว่าเกิดภัยพิบัติเฉียบพลันขึ้น ทำให้ไดโนเสาร์ล้มตายบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก และนับจากนั้นกรมทรัพยากรธรณีได้เข้ามาดูแลโดยจัดตั้งเป็นศูนย์ศึกษาวิจัยไดโนเสาร์ ภายใต้ชื่อพิพิธภัณฑสถานธรณีวิทยา (พิพิธภัณฑสถานธรณีวิทยา, 2559)

พิพิธภัณฑสถานธรณีวิทยา เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และธรณีวิทยา ที่สำคัญมากแห่งหนึ่งของจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพิพิธภัณฑสถานและศูนย์วิจัยเกี่ยวกับซากดึกดำบรรพ์ โดยเฉพาะไดโนเสาร์ ครอบคลุมเนื้อที่กว่า 333 ไร่ ประกอบด้วย พื้นที่พิพิธภัณฑสถานธรณีวิทยา พื้นที่อนุรักษ์ทางด้านธรณีวิทยา พื้นที่จัดค่ายและกิจกรรม พื้นที่จอดรถและใช้สอยทั่วไป พื้นที่พักผ่อน เป็นพิพิธภัณฑสถานไดโนเสาร์ที่ใหญ่ที่สุดและดีที่สุดที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายในพิพิธภัณฑสถานแบ่งเป็นโซนต่างๆ นำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์การกำเนิดโลก จักรวาล และไดโนเสาร์ที่จัดแสดงเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับไดโนเสาร์อย่างละเอียด ด้วยเทคนิคอันน่าตื่นตาตื่นใจ หุ่นจำลองทั้งโครงกระดูก ซากฟอสซิล ปาติกาซากดึกดำบรรพ์ หุ่นจำลองไดโนเสาร์เสมือนจริง และยังเปิดบริการให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชม ซากพืช ซากสัตว์ดึกดำบรรพ์ควบคู่ไปด้วย ด้วยความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมจำนวนมาก ในขณะที่ปี พ.ศ. 2558 มีอัตราการลดลงจากปีก่อนค่อนข้างมาก กว่าร้อยละ 18.36 อาจจะเป็นผลสืบเนื่องมาจากรูปแบบการนำเสนอที่ขาดความหลากหลาย มุ่งนำเสนอเฉพาะเรื่องราวของซากดึก

คำบรรพ์ โดยเฉพาะไดโนเสาร์ แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวรู้จักมีเพียงอาคารพิพิธภัณฑ์สิรินธร และอาคารพระญาณวิสาละเถระที่แสดงหลุมขุดค้นพบซากดึกดำบรรพ์ของไดโนเสาร์ ในขณะที่สถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์สำคัญอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง อาทิ สะพานเทพสุตา เขื่อนลำปาว หาดดอกเกด แหยมโนวิเศษ น้ำตกแก่งกะอาม อนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทร พระพุทธสถานภูบ่อ พระพุทธไสยาสน์ถ้ำภูค่าว พุทธสถานภูสิงห์ เมืองฟ้าแดดสงยาง พระธาตุนาค พิพิธภัณฑ์ของดีเมืองกาฬสินธุ์ ศูนย์วัฒนธรรมชาวผู้ไทยบ้านโนน หมู่บ้านพัฒนาวัฒนธรรมผู้ไทยบ้าน เป็นต้น ไม่เป็นที่รู้จักและสนใจของนักท่องเที่ยว ทำให้สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งขาดการดูแลเอาใจใส่ถูกละเลย ขาดการนำมาใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม ทำให้บรรยากาศในภาพรวมการท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์สิรินธรชบเซา ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมต่างมีวัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยวแตกต่างกัน ส่วนหนึ่งมาเพื่อท่องเที่ยวหรือพักผ่อนหย่อนใจ อีกส่วนหนึ่งมาเพื่อศึกษาข้อมูลทางธรณีวิทยาและประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่มาพร้อมครอบครัวหรือเป็นหมู่คณะ การมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวนี้ ได้ส่งผลให้เกิดการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชน และเศรษฐกิจของจังหวัดกาฬสินธุ์อย่างมาก (พิพิธภัณฑ์สิรินธร, 2559)

ดังนั้นผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธร ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับใช้เป็นแนวทางการวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธร ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ชุมชนเชิงประวัติศาสตร์ และสามารถกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นแบบอย่างการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์กับแหล่งอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธร ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธรตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สิรินธร ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการวิจัยและพัฒนา (R&D) แนวคิดทฤษฎีการท่องเที่ยว และบทบาทองค์กรชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวยั่งยืน เชื่อถือได้หรือได้รับการพิสูจน์แล้วมาใช้เพื่อกำหนด แนวทางพัฒนา ซึ่งผู้พัฒนาจะต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการต่างๆ ให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อการวางแผนการพัฒนาอย่างไม่ผิดพลาด โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ดั้นจะต้องทำความเข้าใจในปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการพัฒนา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงินและทรัพยากร ด้านคุณภาพการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ด้านการเรียนรู้และพัฒนาเครือข่าย ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนี้

6.1 ด้านการเงินและทรัพยากร สิ่งสนับสนุนการบริหารงานขององค์กรให้ประสบความสำเร็จ ซึ่ง พิมลจรรย์ นามวัฒน์ (2544) กล่าวว่า งบประมาณ ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหาร การดำเนินงานใดๆ ก็ตาม ต้องอาศัยเงินงบประมาณ ส่วนราชการไม่สามารถผลิตได้เอง เช่น เงินเดือน การก่อสร้าง รถยนต์พาหนะต่างๆ จำเป็นต้องจัดหาด้วยเงินงบประมาณทั้งสิ้น (จันทรานี สงวนนาม, 2551) ซึ่งเงินหรือทรัพยากรอื่นที่ใช้ดำเนินงานของภาครัฐ คือ การจัดสรรตามแผนงานโครงการ

6.2 ด้านคุณภาพการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว คือ ระดับการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่เกิดจากสิ่งที่เขาเคยได้รับรู้เกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงของการบริการที่มากกว่าที่คาดหวังว่าจะได้รับจากแหล่งท่องเที่ยว ซึ่ง รัชนิวรรณ บุญอนันต์ (2555) กล่าวว่า คุณภาพการให้บริการประเมินได้จากความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ บริการขนส่ง บริการที่พัก บริการร้านอาหารและบันเทิง บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ บริการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก บริการด้านความปลอดภัย ซึ่ง

6.3 ด้านการเรียนรู้และพัฒนาเครือข่าย เป็นการสร้างการรับรู้ร่วมกันในลักษณะเครือข่ายที่ทำให้การดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เข้มแข็ง เช่น การเพิ่มทักษะของคนในชุมชนให้มีความรู้เกี่ยวกับการให้บริการการท่องเที่ยว การ เปิดโอกาสให้คนในชุมชนแสดงความสามารถในการให้บริการ ซึ่งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2554) กล่าวว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยองค์กรของแต่ละชุมชน จะทำให้เกิดความร่วมมือเพื่อการแสวงหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

6.4 ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม กระบวนการมีส่วนร่วม ถือหัวใจของการจัดการชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความต้องการโดยอิสระ ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมรับประโยชน์ ซึ่ง ภานุรัตน์ ดีเสมอ (2552) กล่าวว่า การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว กลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกิจการท่องเที่ยว จะทำให้ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : ธาณี นาคเกิด, 2554; ปรีดา โชติช่วง, 2552

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มี 5 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 60 คน ดังนี้

1. ผู้บริหารเทศบาลตำบลโนนบุรี ได้แก่ นายกเทศมนตรีและรองนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลโนนบุรี จำนวน 2 คน
2. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพิพิธภัณฑสถาน ได้แก่ ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถาน เจ้าหน้าที่บริหารงานพิพิธภัณฑสถาน เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนฯ นักธรณีวิทยาปฏิบัติการ จำนวน 4 คน
3. เจ้าหน้าที่สำนักงานศิลปากรที่ 9 ขอนแก่น ได้แก่ ผู้อำนวยการกรมศิลปากรที่ 9 ขอนแก่น หัวหน้ากลุ่มโบราณคดี นักโบราณคดี จำนวน 3 คน
4. นักท่องเที่ยว จำนวน 40 คน
5. ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว จำนวน 7 คน
6. ผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโนนบุรี จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล การสร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย แล้วนำมาประมวล เพื่อตั้งเป็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ นำเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ปรับแก้ ซึ่งคำถามมีดังนี้

1. สภาพการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑสถาน ในด้านการเงินและทรัพยากร ด้านคุณภาพการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ด้านการเรียนรู้และพัฒนาเครือข่าย และด้านการกระบวนกรมีส่วนร่วม ปัจจุบันเป็นอย่างไร
2. ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑสถาน มีอะไรบ้าง
3. ท่านคิดว่าการพัฒนาการพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ควรเป็นอย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นขณะสัมภาษณ์และสนทนา เมื่อเก็บข้อมูลเสร็จแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะทำการบันทึกข้อมูล โดยมีการจำแนกข้อมูลเป็นหัวข้อ เพื่อสะดวกในวิเคราะห์ นำข้อมูลที่เรียบร้อยแล้วมาอ่านทบทวน ทำความเข้าใจกับข้อมูล แยกประเด็นสาระออกเป็นหมวดหมู่ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอเชิงบรรยายสรุป

ผลการวิจัย

ผลการจากสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธร

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่า พิพิธภัณฑ์สิรินธร มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ได้ โดยพิจารณาจากศักยภาพและความพร้อม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงินและทรัพยากร ด้านคุณภาพการให้บริการ แก่นักท่องเที่ยว ด้านการเรียนรู้และพัฒนาเครือข่าย และด้านกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนี้

1.1 ด้านการเงินและทรัพยากร พบว่า มีความพร้อม 3 ด้าน ได้แก่ 1) พิพิธภัณฑ์สิรินธรได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนการจัดการซากดึกดำบรรพ์ และเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการบริจาค เพื่อใช้ในการบริหารจัดการเป็นประจำทุกปี 2) พิพิธภัณฑ์สิรินธรได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ส่วนราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกาฬสินธุ์ กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น และอื่นๆ ได้ และ 3) พิพิธภัณฑ์สิรินธรสามารถจัดหางบประมาณมาใช้จ่ายในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมจากการเก็บค่าเข้าชม การขายของที่ระลึก การให้เช่าสถานที่เพื่อประชุม/สัมมนาและจัดกิจกรรมจัดค่ายเยาวชน อย่างต่อเนื่อง

1.2 ด้านคุณภาพการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวภายในพิพิธภัณฑ์ ส่วนใหญ่รู้สึกพึงพอใจต่อการมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญที่สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวภายในพิพิธภัณฑ์ ได้แก่ การจัดแสดงภายในอาคารหลุมขุดค้นไดโนเสาร์ภูพาน ขาว การนำเสนอสื่อความรู้มัลติมีเดีย การจัดแสดงนิทรรศการถาวร 8 โซนและการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน เช่น นิทรรศการซากดึกดำบรรพ์ปลาภูน้ำจั้น นอกจากนี้ในบริเวณยังเป็นที่ตั้งของวัดสักกะวัน ที่ประดิษฐานหลวงพ่อบันดาลฤทธิผล (หลวงพ่อบ้านด่าน) พระพุทธรูปปางมารวิชัย สมัยทวารวดี ซึ่งชาวบ้านในท้องถิ่นถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง 2) การมีบริการที่หลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์สิรินธร เช่น กิจกรรมจัดค่ายเยาวชน ห้องประชุม/สัมมนา ร้านค้าสวัสดิการกรมทรัพยากรธรณี(พิพิธภัณฑ์สิรินธร) เพื่อจำหน่ายอาหารและจำหน่ายของที่ระลึกไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวและมีการบริการนำชม 3) พิพิธภัณฑ์สิรินธร สามารถเดินเข้าถึงได้โดยสะดวก เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์สิรินธรและพื้นที่แหล่งเรียนรู้ และ 4) ท่าเลที่ตั้งอยู่ใกล้ชุมชนและอยู่ในเขตเส้นทางท่องเที่ยวของจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและหลากหลาย

1.3 ด้านการเรียนรู้และพัฒนาเครือข่าย พบว่า พิพิธภัณฑ์สิรินธรได้มีการทำกิจกรรมที่สำคัญตามประเพณีไทยและสากล เช่น งานวันเด็กแห่งชาติ งานสัปดาห์วันวิทยาศาสตร์ งานทำบุญเนื่องในวันขึ้นปีใหม่ พิพิธภัณฑ์สิรินธร ทอดผ้าป่าสามัคคี งานประเพณีบุญบั้งไฟไดโนเสาร์ งานประเพณีแห่เทียนวันเข้าพรรษา และงานเทศกาลประจำปี เป็นต้น ร่วมกับร่วมกับชุมชน จังหวัด และท้องถิ่น เป็นประจำทุกปี ทำให้การพัฒนาได้ความร่วมมือ และสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เช่น การสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงถนนทางเข้าและดูแลภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบพิพิธภัณฑ์สิรินธร ซึ่งได้รับงบประมาณจากทางส่วนราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็น พิพิธภัณฑ์สิรินธร มีความพร้อมด้านเครือข่ายหน่วยงานสนับสนุนในกิจกรรมที่ทางพิพิธภัณฑ์สิรินธรจัดขึ้น

1.4 ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า พิพิธภัณฑ์สิรินธร ได้การเปิดโอกาสให้ประชาชนและทุกภาคส่วน เข้ามามีบทบาทสำคัญในการร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน ในรูปแบบของคณะกรรมการในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอุทยานโลกไดโนเสาร์ภูกุ้มข้าว โดยมีคณะทำงานจากทุกภาคส่วน ตลอดจนผู้นำชุมชน และตัวแทนชุมชนทั้ง 11 หมู่บ้าน ซึ่งมีหน้าที่จัดทำแผนยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหา ศึกษาและวางแผน พัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ การบริหารจัดการกิจกรรม สนับสนุน ประสานงาน และพัฒนาบุคลากรชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวอุทยานไดโนเสาร์ภูกุ้มข้าวอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

2. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธร

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธร ดังนี้

2.1 ด้านการเงินและทรัพยากร

1) พิพิธภัณฑ์สิรินธร ยังไม่สามารถระดมเงินทุนจากหน่วยงานภายนอกหรือเอกชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธรได้อย่างเหมาะสม

2) พิพิธภัณฑ์สิรินธร มีแผนงาน/โครงการใช้จ่ายงบประมาณเฉพาะเพื่อการจัดการงานด้านการพัฒนา รวบรวม และจัดเก็บหลักฐานทางธรณีวิทยาและธรรมชาติวิทยา รวมทั้งเป็นที่เก็บรักษาซากดึกดำบรรพ์เพื่อการเรียนรู้ การวิจัย การแสดง และการอ้างอิงเนื่องจากพิพิธภัณฑ์สิรินธรจัดตั้งขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองซากดึกดำบรรพ์ พ.ศ. 2551 ในการกำกับดูแลของกรมทรัพยากรธรณี ดังนั้นแผนงาน/โครงการใช้จ่ายงบประมาณ จึงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง

3) ขาดการพัฒนาสินค้าบริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว อาทิเช่น สภาภูมิทัศน์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธรให้ส่งเสริมคุณค่าและความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ การกำหนดโซนนิ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การส่งเสริมหมู่บ้านให้น่าสินค้า OTOP มาจำหน่ายยังพิพิธภัณฑ์ จัดตั้งบริการของฝากและของที่ระลึก และจัดฝึกอบรมมัคคุเทศก์ เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

4) การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธรอย่างเป็นรูปธรรม ขาดการส่งเสริมการตลาดด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในทุกด้าน ทำให้นักท่องเที่ยวที่เคยมาเที่ยวแล้วไม่สนใจและต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวอีก

2.2 ด้านคุณภาพการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

1) การบริการของเจ้าหน้าที่ภายในพิพิธภัณฑ์ขาดการให้ข้อมูลที่เป็นภาษาต่างประเทศ ทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการด้านอสังหาริมทรัพย์ การเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่ การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ ด้านข้อมูลข่าวสาร การบอกทาง การตอบคำถามและให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่ชัดเจนถูกต้อง และเจ้าหน้าที่ควรแต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายที่แสดงถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่น เช่น แต่งกายด้วย ผ้าไหมแพรวาหรือผ้าพื้นเมืองกาฬสินธุ์

2) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น ห้องสุขา สถานที่จอดรถ ร้านอาหาร พื้นที่นั่งเล่นเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ การบริการสืบค้นข้อมูลเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการด้วยระบบคอมพิวเตอร์ หรือบริการฟรี WiFi ยังไม่สามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้

3) การนำเสนอรูปแบบและเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์ไม่หลากหลาย แปลกใหม่ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการให้พัฒนาปรับปรุงด้านเนื้อหาพิพิธภัณฑ์ เช่น เพิ่มความหลากหลายของการมาท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธร ด้วยการนำเสนอการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์รูปแบบต่างๆ เพิ่มเติม ทั้งการท่องเที่ยวแหล่งมรดก การท่องเที่ยวศิลปะ การท่องเที่ยววัฒนธรรมเมือง การท่องเที่ยววัฒนธรรมชนบท รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย ซึ่งอาจเป็นนิทรรศการแบบถาวรหรือหมุนเวียนไปในแต่ละด้าน เป็นต้น

2.3 ด้านการเรียนรู้และพัฒนาเครือข่าย

1) ยังไม่มีเครือข่ายและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในกลุ่มนักเรียนและเยาวชนรุ่นใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของท้องถิ่นที่ชาวต่างชาติหลงใหล แต่เด็กและเยาวชนในพื้นที่อาจจะเฉย ไม่ใส่ใจ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนให้มีส่วนร่วมกับชุมชน พิพิธภัณฑ์สิรินธรและจังหวัดกาฬสินธุ์กับการจัดการท่องเที่ยวดังกล่าว

2) ภาคประชาชนมีข้อจำกัดในการเรียนรู้และพัฒนาเครือข่ายด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพราะการวางแผนพัฒนาพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่จะตัวแทนชุมชนทั้ง 11 หมู่บ้าน มากกว่าภาคประชาชนทั่วไป ทำให้ประชาชนทั่วไปขาดความเอาใจใส่ รักและหวงแหนทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน

3) ผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชน ขาดทักษะ ความรู้และประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมของการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จึงทำให้การพัฒนาพิพิธภัณฑ์สิรินธรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อาจไม่สำเร็จลุล่วงไปได้

2.4 ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม

1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวน้อย เพราะต้องทำมาหากินทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่พิพิธภัณฑ์จัดขึ้น

2) เนื่องจากสังคมชนบทเป็นสังคมที่ส่วนใหญ่เชื่อตามผู้นำ และมักเข้าใจว่าการส่งเสริมการสร้างระบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ผู้นำควรจะเป็นผู้ริเริ่มปฏิบัติและเป็นหัวแรงสำคัญในการดำเนินการทำให้เครือข่ายความร่วมมือในระบบการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมในกิจกรรมด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สิรินธรแทบจะไม่บรรลุเป้าหมายของการทำงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะปัจจุบันที่เห็นปรากฏบุคคลที่มีชื่อเป็นคณะกรรมการแก้ไขปัญหาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธร บางรายแทบจะไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม เพราะคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของตน

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธร

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธร ที่เป็นรูปธรรม และมีประสิทธิผล 4 แผน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑสถาน

3.1 ด้านการเงินและทรัพยากร

1) กำหนดบทบาทภารกิจของพิพิธภัณฑสถานให้ครอบคลุมกับภารกิจการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

2) พัฒนาศักยภาพและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของพิพิธภัณฑสถานให้ส่งเสริมคุณค่าและความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ เพิ่มโซนนิ่งหรือพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่โดดเด่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ภายในพิพิธภัณฑสถาน ภายใต้โครงการ "19 สิ่งมหัศจรรย์ต้องห้าม...พลาด" พร้อมดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานมากขึ้นและกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวที่เคยมาเที่ยวแล้วสนใจและต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวอีกครั้ง

3) แสวงหารายได้เพิ่มให้เพียงพอต่อการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น 1) หน่วยงานราชการและเอกชนในพื้นที่ให้การสนับสนุนงบประมาณสำหรับการพัฒนาปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างเพียงพอ และ 2) จังหวัดกาฬสินธุ์มีนโยบายให้บริษัททัวร์กำหนดโปรแกรมนำเที่ยวพิพิธภัณฑสถานร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ อย่างน้อย 5 แห่ง กำหนดให้มีการจัดแสดงมหรหรรรมพิพิธภัณฑสถานเชิงประวัติศาสตร์ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ กำหนดแผนงานการสัมมนาพิพิธภัณฑสถานนานาชาติ ปีละ 1 ครั้ง และต่อเนื่องทุก ๆ ปี

3.2 ด้านคุณภาพการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

1) พัฒนาคุณภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ภายในพิพิธภัณฑ์ให้ดีขึ้น โดยการอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการนำชมพิพิธภัณฑ์ให้มีความรู้เรื่องภาษาให้มากกว่า 2 ภาษา เพื่อสามารถให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้ มีการฝึกอบรมเรื่องการให้บริการที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส อ่อนโยน กิริยาท่าทางที่ สุภาพ อ่อนน้อม และปรับปรุงเครื่องแต่งกายของเจ้าหน้าที่ให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โดยการแต่งกายด้วยผ้าไหมแพรวาหรือผ้าพื้นเมืองกาฬสินธุ์

2) เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวภายในพิพิธภัณฑ์ เช่น ห้องสุขา สถานที่จอดรถ ร้านอาหาร ให้เพียงพอและพร้อมให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพิ่มพื้นที่นั่งเล่นเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ การบริการสืบค้นข้อมูลเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการด้วยระบบคอมพิวเตอร์ หรือบริการฟรี WiFi เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

3) เพิ่มการนำเสนอรูปแบบและเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย ด้วยการนำเสนอการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์รูปแบบต่างๆ เพิ่มเติมทั้งการท่องเที่ยวแหล่งมรดก การท่องเที่ยวศิลปะ การท่องเที่ยววัฒนธรรมเมือง การท่องเที่ยววัฒนธรรมชนบท รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย ซึ่งอาจจัดเป็นนิทรรศการแบบถาวรหรือหมุนเวียนไปในแต่ละด้าน เพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวที่เคยมาเที่ยวแล้วสนใจและต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวอีกครั้ง

3.3 ด้านการเรียนรู้และพัฒนาเครือข่าย

1) สร้างเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนในกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านหรือภาคีเครือข่ายน้อย เพื่อสื่อความหมายและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวและรองรับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นการกระจายรายได้ และสร้างจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นเกิดความหวงแหนทรัพยากรในท้องถิ่น

2) ควรเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้เข้ามาเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ทุกขั้นตอน เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่รู้สึกผูกพัน ห่วงแหนและเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น

3) ควรมีการปลูกจิตสำนึกและสร้างความเข้าใจแก่ชุมชนและประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ในเรื่องเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

3.4 ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม

1) ให้โอกาสองค์กรท้องถิ่นและชุมชนเจ้าของพื้นที่ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์ให้มากขึ้น เช่น การมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว การเป็นไกด์นำเที่ยว เป็นต้น

2) ให้โอกาสคนในชุมชนมีส่วนได้เสียการพัฒนา โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการฝึกอบรมให้ความรู้กับคนในชุมชนในเรื่องการจัดทำของฝากของที่ระลึกไว้เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เช่น การทำพวงกุญแจรูปโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่เป็น “อัตลักษณ์” ของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ และควรเป็นผลิตภัณฑ์ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ซื้อผลิตภัณฑ์กลับไปฝากผู้อื่น อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนในการประชาสัมพันธ์ และการจัดหาช่องทางจัดจำหน่ายให้แก่ผลิตภัณฑ์ในชุมชนด้วย เช่น การ

จัดตั้งศูนย์ของฝาก และการขอความร่วมมือจากภาคเอกชนโดยการของว่างผลิตภัณฑ์ของชุมชนไว้ในโรงแรมที่พัก เป็นต้น ซึ่งหากประชาชนมีส่วนได้เสียการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแล้วจะทำให้ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น

อภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธร

จากการรวบรวมความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เห็นว่า พิพิธภัณฑ์สิรินธรมีสภาพการดำเนินงานที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ได้ ทั้งนี้เนื่องจาก พิพิธภัณฑ์สิรินธร เป็นสถานที่จัดแสดงทางธรณีวิทยา ทรัพยากรธรณีและซากดึกดำบรรพ์ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย การจัดแสดงภายในอาคารหลุมขุดค้นไดโนเสาร์ภูภู่แก้ว การนำเสนอสื่อความรู้อัลติมีเดีย การจัดแสดงนิทรรศการถาวร 8 โซน การจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียนและมีบริการอื่นอยู่ในพื้นที่ เพื่อเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมจัดค่ายเยาวชน ห้องประชุม/สัมมนา ร้านค้าสวัสดิการ พิพิธภัณฑ์สิรินธร เพื่อจำหน่ายอาหารและจำหน่ายของที่ระลึกไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว และมีการบริการนำชม การบริหารจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มาจากทุกภาคส่วน เพื่อทำหน้าที่แก้ไขปัญหา ศึกษาและวางแผน พัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ การบริหารจัดการกิจกรรม สนับสนุน ประสานงานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งองค์กรต่างๆ ทั้งในจังหวัดกาฬสินธุ์ ตลอดจนประชาชนที่อาศัยในหมู่บ้านในพื้นที่ใกล้เคียง มีความกระตือรือร้นและพร้อมจะเข้าร่วมพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธร ปัจจุบันมีผู้เข้าชมเฉลี่ยวันละ 924 คน ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สิรินธรส่วนใหญ่ คือ นักเรียน-นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 48.0 รองลงมาเป็น ประชาชนทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 43.0 และผู้สูงอายุ/ ผู้พิการ/ ภูภู่แก้ว คิดเป็นร้อยละ 4.0 ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้สึกพึงพอใจต่อการมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสาธิตา แสนคำ (2555) ที่พบว่า สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของการท่องเที่ยว 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีสภาพที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เพื่อให้เป็นที่รู้จักและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ให้เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ดมากยิ่งขึ้น

2. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธร

จากการรวบรวมความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบสิ่งที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธร 3 ด้าน ได้แก่ ด้านงบประมาณ ด้านบทบาทและภารกิจ และด้านคุณภาพการให้บริการ ดังนี้ 1) ด้านงบประมาณ พบว่า มีจำกัดเฉพาะเพื่อการศึกษาวิจัย อนุรักษ์ เก็บรวบรวมตัวอย่างซากไดโนเสาร์ ขณะที่การพัฒนาท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของอิสริยา ภักดิ์ศรีแพง (2557) ที่พบว่า ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา แม้จะไม่มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในความรับผิดชอบ แต่มีนโยบายและแผนงานในการพัฒนากองท่องเที่ยว โดยเน้นการสนับสนุนการจัดกิจกรรมของหน่วยงานต่างๆ ที่ถูกบรรจุเข้าในปฏิทินการท่องเที่ยวของกองท่องเที่ยวแห่ง

ประเทศไทย มาส่งเสริมเป็นลำดับต้น เมื่อเทียบงบประมาณที่มีอยู่กับพื้นที่รับผิดชอบ 32 อำเภอ ถือว่ายังไม่พอเพียง จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร 2) ด้านบทบาทและภารกิจ พบว่า บทบาทและภารกิจ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่กำหนดไว้ไม่ครอบคลุมกับภารกิจการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จึงทำให้ยังไม่มีแผนในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจาก พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเป็นพิพิธภัณฑสถานธรณีวิทยาอยู่ภายใต้สังกัดกรมทรัพยากรธรณี มีหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับการสำรวจ การตรวจสอบ การศึกษา การวิจัย การพัฒนาองค์ความรู้ การให้บริการข้อมูล การเผยแพร่ความรู้ การบริการทางวิชาการและประสานความร่วมมือกับต่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศด้านธรณีวิทยา ทรัพยากรธรณี ชากดึกดำบรรพ์ ธรณีวิทยาสิ่งแวดล้อม และธรณีพิบัติภัยของประเทศ และเป็นสถานที่นำข้อมูลเหล่านี้ไปเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยวในรูปของพิพิธภัณฑสถานไดโนเสาร์ การใช้งบประมาณรายจ่ายจึงเป็นไปตามระเบียบในพระราชบัญญัติคุ้มครองซากดึกดำบรรพ์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สอดคล้องกับผลการวิจัยของโกเมน กันตวธีระ และคณะ (2554) ที่พบว่า ปัญหาของการจัดการท่องเที่ยวของประเทศไทยยังเกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายของภาครัฐ ซึ่งทำให้การจัดการท่องเที่ยวไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะมีความขัดแย้งเชิงนโยบายระหว่างนโยบายท้องถิ่นกับนโยบายส่วนกลาง ความไม่สอดคล้องกันของนโยบายท้องถิ่นกับนโยบายส่วนกลางอาจส่งผลให้เกิดผลกระทบในด้านลบต่อสถานที่ท่องเที่ยว นั้น อาทิ การแย่งชิงการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างเต็มรูปแบบ ส่งผลเสียต่อชุมชนทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคมและในเชิงวัฒนธรรมตามมา

ส่วนปัญหาและอุปสรรคใน ด้านคุณภาพการให้บริการ พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการบริการของเจ้าหน้าที่ภายในพิพิธภัณฑสถาน สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น ห้องสุขา ร้านอาหารและสถานที่จอดรถให้เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว ต้องการให้เพิ่มพื้นที่นั่งเล่นเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ การบริการสืบค้นข้อมูลเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการด้วยระบบคอมพิวเตอร์ หรือบริการฟรี WiFi เพราะยังไม่สามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับผลวิจัยของสาธิตา แสนคำ (2555) ที่พบว่า ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด คือ สิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว การเข้าถึงและด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยว และสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑสถาน

จากการรวบรวมความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑสถานที่สำคัญ คือ การกำหนดบทบาทภารกิจของพิพิธภัณฑสถานเพิ่มให้ครอบคลุมกับภารกิจการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อให้พิพิธภัณฑสถานสามารถจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กำหนดทิศทางการพัฒนาของพิพิธภัณฑสถาน แนวทางการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถาน งบประมาณ และการแบ่งงานพิพิธภัณฑสถานภายใต้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อให้การบริหารจัดการและการดำเนินงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีความชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2543) ที่ว่า เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีการกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดี (วีระ แก้วอบเชย, 2551) การบริหารจัดการเพื่อให้เกิด “ประสิทธิภาพ”

และ “ประสิทธิผล” ในระดับสูง อีกทั้งยังต้องสามารถมองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้น มีความจำเป็นอย่างมากที่ต้อง มีความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การนำและการควบคุม (Robbin; & Coulter, 1999) สอดคล้องกับประโยชน์ของแผนพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2555-2559 ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2554) ที่พบว่า ประโยชน์ของการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการ มีดังนี้ 1) เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะใช้เป็นกรอบทิศทางการกระตุ้นและฟื้นฟูภาคการท่องเที่ยวของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการท่องเที่ยว 2) ช่วยลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนของหน่วยงานภาครัฐในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ภายใต้การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) หน่วยงานของรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานโดยนำกลยุทธ์ไปแปลงเป็นนโยบายและแผนปฏิบัติการในหน่วยงาน/องค์กรของตน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขปัญหาที่ยังคงมีอยู่ในภาคการท่องเที่ยว และแก้ไขปัญหาเร่งด่วนด้านการท่องเที่ยว โดยจะมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล และ 4) แก้ไขปัญหาในเชิงโครงสร้าง เพื่อสร้างความสมดุลและยั่งยืน สร้างระบบภูมิคุ้มกันให้กับภาคการท่องเที่ยวไทย โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน มีการจัดระเบียบแหล่งท่องเที่ยว ไม่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมหรือถูกทำลาย และสิ่งแวดล้อมปลอดภัย รวมทั้งการเป็นเจ้าบ้านที่ดี นักท่องเที่ยว มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวมีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการและสิ่งอำนวยความสะดวกในปริมาณที่เหมาะสม สะดวก และบริการที่มีคุณภาพ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อค้นพบเพื่อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะสำหรับนำไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กรมทรัพยากรธรณี ควรพิจารณาบทบาทและภารกิจต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑสถานอยู่ภายใต้การดูแลแต่ละแห่งให้มีการบริหารจัดการที่คล่องตัวและให้มีการปรับปรุงวิธีการบริหารจัดการเพื่อให้พิพิธภัณฑสถานสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้และค้นคว้าทางวิชาการและเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดได้ ซึ่งอาจพิจารณาจากเอกลักษณ์และจุดเด่นเป็นของพิพิธภัณฑสถานแต่ละแห่งที่แสดงถึงความสำคัญของแต่ละภูมิภาคเป็นสำคัญ

1.2 ในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑสถานสิรินธร ยังมีปัญหาในด้านคุณภาพการให้บริการ ดังนั้น พิพิธภัณฑสถานสิรินธรจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการนำชมพิพิธภัณฑสถานให้มีความรู้เรื่องภาษาที่หลากหลาย ฝึกอบรมเรื่องการให้บริการที่ดี ปรับปรุงเครื่องแต่งกายของเจ้าหน้าที่ให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ มีการพัฒนาและปรับปรุงสินค้าบริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ได้แก่ คุณภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ การปรับภูมิทัศน์ กำหนดโซนนิ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ จัดระเบียบพื้นที่จอดรถ ดูแลความสะอาดของห้องน้ำ ปรับปรุงสภาพถนนรวมทั้งการจราจรในช่วงเทศกาล สนับสนุนให้คนในชุมชนมีรายได้จากการขายสินค้าให้นักท่องเที่ยว และการสนับสนุนคนในชุมชนให้เข้าใจและร่วมมือร่วมใจในการสร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับนำไปใช้ประโยชน์

2.1 หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธรจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาดังกล่าว เพื่อผลักดันแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธรไปสู่การปฏิบัติ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองแผนงาน/โครงการประจำปี การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธรในอนาคตอันใกล้ เพื่อพิจารณาจัดลำดับความสำคัญ และคัดเลือกแผนงาน/โครงการที่เหมาะสมต่อการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธรที่สามารถเชื่อมโยงกับภารกิจด้านต่างๆ ของพิพิธภัณฑ์สิรินธร เพื่อผลักดันแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธรสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 พิพิธภัณฑ์สิรินธร ศึกษาสาระสำคัญของแผนแม่บทฯ เพื่อนำไปจัดทำแผนปฏิบัติการของพิพิธภัณฑ์ ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของแผนแม่บท ผลักดันและขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนโดยการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย พิพิธภัณฑ์สิรินธร หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และชุมชนท้องถิ่น

2.3 นำเสนอแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธรให้คณะผู้บริหารพิจารณาให้ความเห็นชอบและผลักดันแผนแม่บทสู่การปฏิบัติ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ค้นพบปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่อาจทำให้การดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธร ไม่ประสบความสำเร็จ คือ บทบาทภารกิจของพิพิธภัณฑ์สิรินธรไม่ครอบคลุมกับภารกิจการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จึงทำให้พิพิธภัณฑ์สิรินธรสามารถจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ได้ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษากลไกการผลักดันแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์สิรินธรสู่การปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมการท่องเที่ยว. (2555). **สถานการณ์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย ปี 2555 และทิศทางในอนาคต**.

กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมการท่องเที่ยว.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2555-2559**. [ออนไลน์] 2555]

อ้างเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2559]. จาก http://www.tica.or.th/images/plan_tourism/2555-2559/2555-2559.pdf

โกเมน กันตวรธีระ และคณะ. (2554). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนของ**

จังหวัดขอนแก่น. รายงานการศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จันทร์ธานี สงวนนาม. (2551). **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

พิพิธภัณฑ์สิรินธร. (2559). **ความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์สิรินธร**. [ออนไลน์] 2559] อ้างเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2559].

จาก <http://www.sdm.dmr.go.th/website/history.php>

- พิมลจรรย์ นามวัฒน์. (2544). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล
- ภาณุรัตน์ ดีเสมอ. (2552). **บทบาทด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัด นครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- รัชนิวรรณ บุญอนันต์. (2555). **การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- วีระ แก้วอบเชย. (2551). ปัจจัยทางด้านขีดความสามารถของพนักงานบางประการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการ ใช้บาลานซ์สกอ์การ์ดของธนาคารออมสิน. **วารสารวิชาการคณะศึกษาศาสตร์**. ม.ค.-มี.ค.;9(2): 105-114.
- สาธิตา แสนคำ. (2555). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขต อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2543). **การบริหารและการจัดการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ:กระทรวงมหาดไทย.
- อิสริย์ ภักดีศรีแพง. (2557). **บทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ในการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดนครราชสีมา**. **วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ**. ม.ค.-มี.ค.; 4(1): 352-356.